

MART 2025 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Eğitim

Araştırmaları

Öğretmenler, Danışmanlar ve Koçlar Tarafından Sunulan İformel Mentörlük Öğrencilerin Uzun Vadeli Akademik Başarılarını Nasıl Destekliyor?

Deneyim Yoksa İstihdam Yok: Mesleki Eğitim ve Öğretimde İş Deneyiminin Yükseköğretim Sonrası İş Gücü Piyasası Sonuçlarına Etkisi

Ekonomik Koşulların Öğrencilerin Eğitim Beklentileri Üzerindeki Etkisi

Öğretmenlerin İlişki Kurma Becerileri ve Öğrenci Başarısı

Toplum

Araştırmaları

Ergen Babaların Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma

Evlilik Memnuniyetinin Artması ve Azalmasının Bilişsel İşlev Üzerindeki Asimetrik Etkileri

Ebeveynlerin Çocukların İnternet Kullanımına İlişkin Kısıtlayıcı Yol Göstericiliği: Neye ve Kime Göre Etkili?

Hızlandırılmış Bir Geçişin Sosyodemografik Analizi: İspanya'da Yalnız Yaşamın Yükselişi

Genel Yayın Yönetmeni
Volkan Levent Akgünlü

Editör
Amine Ertürk

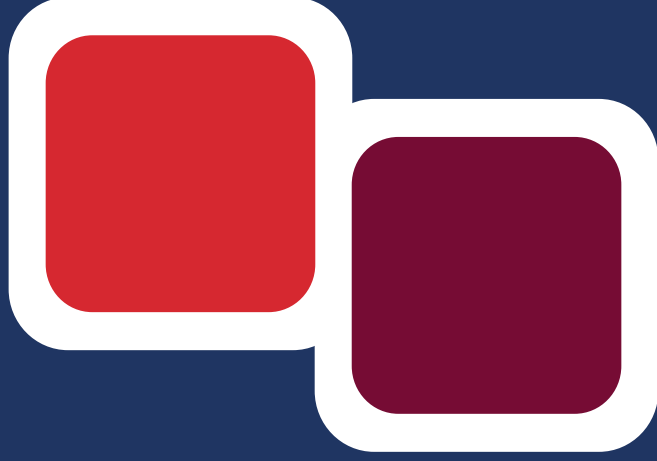
Hazırlayanlar
Banu Zehir
Fatma Betül Karalı

Yayın Türü
Bülten

Yönetim Yeri
Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No:18 Üsküdar/İstanbul

İletişim
0216 422 00 22
www.enstitososyal.org
info@enstitososyal.org

Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.

MART 2025 | Aylık

DÜNYADAN

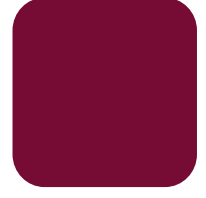
Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

Economics of Education Review

Economics of Education Review, 1981 yılında kurulmuş ve Elsevier tarafından yayımlanan, iki ayda bir çıkan, hakemli bir akademik dergidir. Eğitim ekonomisi üzerine odaklanarak, eğitim politikası ve finansmanı, beşeri sermaye üretimi ile beşeri sermayenin getirileri gibi konuları kapsamaktadır. Dergi, mikro veri ve net tanımlama stratejileri kullanan uygulamalı çalışmalara önem vermekte olup, ampirik, metodolojik ve teorik katkıları kabul etmektedir. Eğitim ekonomisi alanında araştırma yapanlar için *Economics of Education Review*, en güncel çalışmalar ve tartışmalar için değerli bir kaynak niteliğindedir.

T ÖĞRETMENLER, DANIŞMANLAR VE KOÇLAR TARAFINDAN SUNULAN İNFORMEL MENTÖRLÜK ÖĞRENCİLERİN UZUN VADELİ AKADEMİK BAŞARILARINI NASIL DESTEKLİYOR?

HOW INFORMAL MENTORING BY TEACHERS, COUNSELORS, AND COACHES SUPPORTS STUDENTS' LONG-RUN ACADEMIC SUCCESS

Eğitim kurumları, yalnızca akademik bilgi aktarımının gerçekleştiği ortamlar değil, aynı zamanda öğrencilerin kişisel gelişimlerini destekleyen sosyal ilişkilerin kurulduğu alanlardır. Öğretmenler, danışmanlar ve koçlar gibi okul personelinin öğrencilerle kurduğu informel mentörlük ilişkileri, öğrencilerin akademik başarıları üzerinde derin ve kalıcı etkiler yaratabilmektedir. Informel mentörlük ilişkileri, özellikle dezavantajlı öğrencilerin akademik başarısını artırmada önemli bir rol oynayabilmektedir. Bu ilişkilere dair var olan literatür çoğunlukla formal mentör programlarına odaklanırken, informel mentörlük ilişkilerinin önemi ve etkileri üzerine yapılan çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bu çalışma, informel mentörlük ilişkilerinin nasıl geliştiğini ve öğrencilerin lise yıllarındaki akademik başarısını, üniversiteye devam oranlarını ve eğitim düzeylerini nasıl etkilediğini değerlendirmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, okullarda öğretmen, psikolojik danışman ve koçların öğrencilerle geliştirdikleri informel mentörlük ilişkilerinin öğrencilerin kısa ve uzun vadeli akademik başarıları üzerindeki etkilerini incelemek ve bu tür ilişkilerin hangi okul ortamlarında daha fazla oluştuğunu belirlemektir.

YÖNTEM

• Araştırma Tasarımı:

Bu çalışma, boylamsal bir araştırma desenine sahiptir. Araştırmanın veri toplama süreci, öğrencilerin ortaokul ve lise yıllarından başlayarak yetişkinliklerine kadar yaklaşık 25 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Bu süreçte katılımcılardan toplam 5 farklı zaman diliminde (dalga hâlinde) veri toplanmıştır.

• Örneklem:

Araştırma, ABD çapında temsilî özellik taşıyan, 1994-1995 akademik yılında 7 ila 12. sınıflarda bulunan 20.000'in üzerinde öğrenciden oluşan *National Longitudinal Study of Adolescent to Adult Health* (Add Health) veri setini kullanmıştır.

• Veri Toplama Araçları:

Araştırmacılar, öğrencilerin resmî okul kayıtları (transkriptler) ile gençlerin mentörlük deneyimleri hakkındaki retrospektif anket verilerini kullanmıştır. Üçüncü veri toplama dalgasında (18-26 yaş), öğrencilere "14 yaşınızdan sonra hayatınızda önemli ve olumlu etkiye sahip bir yetişkin oldu mu?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcılar mentörlük ilişkisinin doğası hakkında detaylı sorular yanıtlamıştır.

- **Analiz Yöntemi:**

Çalışma, öğrencilerin mentörlük ilişkilerinin başlaması ve devamına ilişkin zaman içerisindeki değişimlerden faydalanarak farkların farkı (*difference-in-differences*) ve sabit etkiler modellerini (*fixed effects*) kullanmıştır. Özellikle, eşleştirilmiş ikizler, yakın arkadaşlar ve romantik partnerlerin bulunduğu alt örneklemeler aracılığıyla eş zamanlı olmayan ve gözlemlenemeyen faktörlerden kaynaklanan yanlılığı en aza indirmiştir. İki yönlü sabit etkiler (*two-way fixed effects*) modeli ile öğrencilerin bireysel ve çevresel faktörleri kontrol edilerek mentörlük etkisi ayrıştırılmıştır. Doğrulama analizleri ve değişken kontrolü ile sonuçların sağlıklılığı test edilmiştir.

TEMEL BULGULAR

1. Okullarda informal mentörlük ilişkileri oldukça yaygındır. Öğrencilerin %15,2'si lise boyunca bir öğretmen, danışman veya koçu en önemli mentörü olarak tanımlamıştır. Mentörlük ilişkileri daha çok 9. ve 10. sınıf dönemlerinde oluşmaktadır

2. Informel okul mentörlüğü, öğrencilerin akademik performanslarını önemli ölçüde iyileştirmektedir. Lise not ortalaması (GPA), mentörlük alan öğrencilerde 0,24 puan artmıştır. Derslerden başarısız olma oranı %22 ile %35 arasında azalmıştır. Derslerden geçme oranı %3 ile %5 artmıştır.

3. Mentörlüğe sahip öğrencilerin üniversiteye gitme olasılığı daha yüksektir. Mentörlük ilişkisi olan öğrencilerde üniversiteye kayıt olma oranı %12 ile %26 arasında artış göstermiştir. Öğrencilerin eğitim süreleri yaklaşık 0,62 ile 0,93 yıl uzamıştır. Bu artış, bir öğrencinin yaşam boyu kazancında yaklaşık 60.600 ile 92.400 ABD doları artışa denk gelmektedir.

4. Mentörlük, özellikle düşük sosyoekonomik statüye sahip öğrenciler için daha büyük fayda sağlamaktadır.

Sosyoekonomik seviyesi düşük öğrenciler, mentörlük ilişkisi sayesinde üniversiteye gitme olasılıklarını %31 artırmaktadır. Yüksek sosyoekonomik gruptaki öğrencilerde ise bu artış %14 olarak ölçülmüştür.

5. Mentörlüğün etkileri belirli mekânizmalar üzerinden gerçekleşmektedir.

Öğrencilere rehberlik ve akademik tavsiyeler verme en yaygın mentör desteği olmuştur. Mentörler, öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmuş, yönlendirme sağlamış ve önemli yaşam kararlarında rehberlik etmiştir. Mentörler sayesinde öğrenciler, yükseköğretim sürecini daha iyi anlayarak eğitimlerine devam etme konusunda daha motive hâle gelmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, okullarda öğretmenler, danışmanlar ve koçlar tarafından sağlanan informal mentörlük ilişkilerinin öğrencilerin akademik başarıları ve eğitim süreleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Özellikle, bu tür mentörlük ilişkilerinin öğrencilerin lise akademik başarılarını artırdığı, üniversiteye kayıt olma oranlarını yükselttiği ve eğitim sürelerini uzattığı tespit edilmiştir. Çalışmanın en önemli bulgularından biri, mentörlük ilişkilerinin, özellikle sosyoekonomik durumu düşük öğrenciler için daha büyük fayda sağladığıdır. Araştırma ayrıca, okul ortamlarının mentörlük ilişkilerini teşvik etme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Az mevcutlu ve öğrencilerin kendilerini ait hissettikleri bir okul kültürü, mentörlük ilişkilerinin oluşma olasılığını artırmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma okullarda informal mentörlük ilişkilerinin eğitimde fırsat eşitliğini

düşünceye ilham
değişime yön

artırabilecek önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Eğitim politikalarının, öğretmenleri ve okul personelini öğrencilerle daha yakın ilişkiler kurmaya teşvik eden stratejiler geliştirmesi ve mentörlüğün eğitim sistemine entegre edilmesi önerilmektedir.

2 DENEYİM YOKSA İSTİHDAM YOK: MESLEKÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE İŞ DENEYİMİNİN YÜKSEKÖĞRETİM SONRASI İŞ GÜCÜ PİYASASI SONUÇLARINA ETKİSİ

NO EXPERIENCE, NO EMPLOYMENT: THE EFFECT OF VOCATIONAL
EDUCATION AND TRAINING WORK EXPERIENCE ON LABOUR MARKET
OUTCOMES AFTER HIGHER EDUCATION

İş gücü piyasasında deneyimli çalışanlara olan talep giderek artmaktadır. Çalışanların iş deneyimi kazanmaları hem işverenlerin eğitim maliyetlerini düşürmekte hem de mezunların iş bulma süreçlerini hızlandırmaktadır. Bu bağlamda, birçok yükseköğretim kurumu zorunlu veya isteğe bağlı stajlar sunarak öğrencilerin mezun olmadan önce iş deneyimi kazanmalarını teşvik etmektedir. Özellikle mesleki ve teknik eğitim programları (MTEP), öğrencilere teorik bilginin yanı sıra doğrudan işyeri temelli deneyim sunarak mezunların erken dönemde iş bulma ve daha yüksek gelir elde etme şansını artırmaktadır. Bu programlar yoluyla edinilen iş deneyiminin, yükseköğretim sonrası istihdam koşullarını nasıl etkilediğini anlamak hem eğitim politikaları hem de öğrencilerin kariyer planlamaları açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, mesleki eğitim ve öğretim programlarında kazanılan iş deneyiminin yükseköğretim mezunlarının istihdam sonuçları üzerindeki etkisini analiz etmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, üst-ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim (özellikle ikili sistem) yoluyla kazanılan iş deneyiminin, yükseköğretim mezunlarının iş gücü piyasasına giriş süresini, ilk maaşlarını ve uzun vadeli kariyer durumlarını nasıl etkilediğini incelemektir.

YÖNTEM

• Araştırma Tasarımı:

Bu araştırma, boylamsal bir desene sahip olup İsviçre’de yükseköğretim mezunları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Mezunlardan, mezuniyetten 1 yıl ve 5 yıl sonra olmak üzere farklı zaman dilimlerinde veri toplanmıştır.

• Örneklem:

Verilere İsviçre Federal İstatistik Ofisi tarafından iki yılda bir yapılan İsviçre mezun anketinden ulaşılmıştır. Mezun anketleri öğrencilik döneminde, mezuniyetten sonraki birinci ve beşinci yıllarda yapılmakta; istihdam ve eğitim hakkında ayrıntılı bilgi içermektedir. Çalışmada kullanılan veri seti, 2011, 2013, 2015 ve 2017 yıllarında mezuniyet sonrası ilk yıl yapılan anketler ile 2015 ve 2017

yıllarında mezuniyet sonrası beşinci yıl yapılan anketlerin birleştirilmiş kesitsel verilerinden oluşmaktadır.

- **Veri Toplama Araçları:**

Araştırmada İsviçre Federal İstatistik Ofisi'nin (SFSO) yükseköğretim mezunları anket verileri kullanılmıştır. Anketlerde katılımcıların ücretleri, iş arama süreleri, staj yapma durumları ve iş pozisyonları ile ilgili veriler elde edilmiştir.

- **Analiz Yöntemi:**

Araştırmada verilerin analizinde Tobit regresyon, Cox oransal risk modeli, probit modeller ve araçsal değişken (*instrumental variable - IV*) yöntemleri kullanılmıştır. Mesleki eğitim katılımının etkisini belirlemek için bölgesel VET kayıt oranları araçsal değişken olarak kullanılmıştır.

TEMEL BULGULAR

1. Mesleki eğitimde kazanılan iş deneyimi, mezuniyet sonrası maaşları artırmaktadır. MTEP mezunları, mezuniyetin ilk yılında akademik mezunlara kıyasla %7 ila %19 daha yüksek maaş almaktadır. Beş yıl sonra bu maaş farkı devam etmekte, ancak istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

2. MTEP mezunları, mezuniyet sonrasında daha kısa sürede iş bulmaktadır. MTEP mezunları için iş arama süresi yaklaşık iki ay kısalmaktadır. Akademik mezunlar ortalama 4,74 ay iş ararken, MTEP mezunları 3,98 ayda iş bulmaktadır.

3. Mezuniyet sonrası staj yapma olasılığı açısından MTEP diplomasına sahip olanlarla olmayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4. MTEP mezunlarının uzun vadeli iş pozisyonları ve istihdam durumları akademik mezunlarla benzerlik göstermektedir. Beş yıl sonra MTEP mezunlarının maaşları akademik mezunlarla benzer seviyelere gelmektedir. İşsizlik oranları açısından da anlamlı bir fark bulunmamıştır.

5. Mesleki eğitimde kazanılan iş deneyimi, iş gücü piyasasına girişte önemli bir avantaj sağlamaktadır, ancak bu avantaj uzun vadede kalıcı değildir. İlk yıllarda maaş ve iş bulma süresi açısından avantaj sağlayan MTEP mezunları, uzun vadede akademik mezunlarla benzer iş gücü piyasası sonuçlarına ulaşmaktadır.

6. Araştırma ayrıca, MTEP mezunlarının iş gücü piyasasına girişte sahip olduğu avantajların hangi mekanizmalar aracılığıyla oluştuğunu da ortaya koymaktadır. MTEP mezunlarının iş gücü piyasasındaki başarısı şu üç ana mekanizma üzerinden açıklanmıştır:

- İnsan sermayesi birikimi (*human capital*): MTEP mezunları hem genel hem de spesifik iş becerileri kazanmaktadır.
- İşe alım sürecinde ayrıştırma (*screening*): İşverenler, MTEP deneyimi olan mezunların daha verimli çalıştıklarını düşündükleri için bu mezunları tercih etmektedir.
- İşverenlere sinyal gönderme (*signalling*): MTEP mezunları, daha yüksek üretkenlik göstergeleri sunarak iş piyasasında avantaj kazanmaktadır.

Ancak, sosyal ağlar (*networking*) mekanizmasının önemli bir rol oynamadığı bulunmuştur. Yani, MTEP mezunları iş bulurken bağlantılarından daha az faydalanmakta ve işverenlerin doğrudan beceriye odaklanarak işe alım yaptığı görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, mesleki eğitimde kazanılan iş deneyiminin, mezuniyet sonrası iş gücü piyasası sonuçları üzerindeki etkisini analiz ederek önemli bulgular sunmaktadır. Özellikle, MTEP mezunlarının mezuniyet sonrası ilk yıllarda daha yüksek maaşlar aldığını ve iş bulma süresinin daha kısa olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, mesleki ve teknik eğitimin yalnızca ikinci bir seçenek olmadığını, akademik eğitim kadar değerli bir yol olabileceğini ortaya koymaktadır. Eğitim politikası yapıcılar açısından bu bulgular, mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılması ve öğrencilerin iş piyasasına daha iyi hazırlanması için önem taşımaktadır. Özellikle iş dünyasıyla yakın iş birliği içinde yürütülen ikili mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu sayede öğrencilerin mezuniyet sonrası kısa vadede yaşayacakları işsizlik riski azalırken, kariyer başlangıcında kazançlarının da artması beklenmektedir.

3

EKONOMİK KOŞULLARIN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM BEKLENTİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

*EXPECTING LESS IN HARD TIMES: HOW THE STATE OF THE
ECONOMY INFLUENCES STUDENTS' EDUCATIONAL EXPECTATIONS*

Öğrencilerin eğitim beklentileri, onların akademik çabalarını, eğitim tercihlerini ve gelecekteki başarılarını şekillendiren kritik bir faktördür. Eğitim beklentileri, bireylerin gerçekçi şekilde ulaşmayı umdukları eğitim seviyesini ifade eder ve sosyal hareketlilik açısından belirleyici olabilmektedir. Öğrenciler bu beklentilerini çeşitli çevresel faktörlere dayandırır. Akademik performans, öğretmenlerin yönlendirmeleri ve aile desteği gibi faktörler bu süreci etkiler. Ancak, makroekonomik koşulların eğitim beklentileri üzerindeki etkisi hakkında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, ekonomik durgunlukların ve düşük büyüme oranlarının öğrencilerin eğitim beklentileri üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu çalışmada, OECD ülkelerindeki öğrencilerin eğitim beklentileri ile Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) büyüme oranları arasındaki ilişki değerlendirilerek, ekonomik koşulların eğitim kararlarını nasıl şekillendirdiği analiz edilmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, makroekonomik koşulların (özellikle ülke bazında ekonomik büyümenin) öğrencilerin lise sonrası eğitim beklentileri ve eğitim davranışları üzerindeki etkilerini incelemek, ekonomik durumdaki değişimlerin öğrenci gruplarına göre farklılaşp farklılaşmadığını analiz etmek ve ekonomik koşulların öğrencilerin eğitimden beklentilerini nasıl etkilediğini araştırmaktır.

YÖNTEM

• Araştırma Tasarımı:

Araştırma boyamsal bir desene sahiptir ve 2000-2018 yılları arasında OECD tarafından uygulanan PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, ülkeler içinde zaman içindeki ekonomik büyüme farklılıkları kullanılarak sabit etkili regresyon modelleri (*fixed-effects*) oluşturulmuştur.

• Örneklem:

Araştırmanın örneklemini, OECD üyesi olan 38 ülkede yaşayan ve PISA değerlendirmesine katılan yaklaşık 800.000 öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışmada, 15-16 yaş grubundaki öğrenciler değerlendirilmiş ve bu öğrencilerin eğitim beklentileri ile ilişkili veriler analiz edilmiştir.

- **Veri Toplama Araçları:**

Veriler, PISA değerlendirmelerinin öğrenci anketlerinden elde edilmiştir. Bu anketlerde öğrencilerin gelecekte hangi eğitim seviyesine ulaşmayı bekledikleri, okul içi ve dışındaki eğitim davranışları, bekledikleri mesleki konular ve sosyodemografik bilgileri bulunmaktadır. Ayrıca ülkelerin ekonomik durumunu ölçmek için OECD verileriyle sağlanan yıllık GSYH büyüme oranları kullanılmıştır.

- **Analiz Yöntemleri:**

Araştırmada, temel olarak ülke ve yıl sabit etkili regresyon analizleri kullanılmıştır. Ekonomik büyüme oranları ile öğrencilerin eğitim beklentileri arasındaki doğrusal ve doğrusal olmayan ilişkiler, etkileşim terimleri ve farklı alt gruplara göre heterojenlik analizleri aracılığıyla incelenmiştir.

TEMEL BULGULAR

1. Ekonomik büyüme oranları düştüğünde öğrencilerin eğitim beklentileri azalmaktadır. GSYH büyüme oranında 1 standart sapmalı bir düşüş, öğrencilerin eğitim beklentilerini yaklaşık 0,19 yıl azaltmaktadır. Öğrenciler, ekonomik büyümenin yavaşladığı veya negatif olduğu dönemlerde üniversite eğitimi beklentilerini azaltma eğilimi göstermektedir.

2. Öğrenciler, ekonomik krizlerin etkisini birkaç yıl boyunca hissetmektedir. Ekonomik durgunluk (recession) yaşanan yıllardan sonraki 2-3 yıl boyunca öğrencilerin eğitim beklentileri düşük kalmaktadır.

Bir ülke peş peşe 2 veya 3 yıl zayıf ekonomik büyüme yaşadığında, öğrencilerin eğitim beklentileri anlamlı bir şekilde azalmaktadır.

3. Ekonomik koşullardaki değişim, özellikle düşük akademik başarıya sahip öğrencileri daha fazla etkilemektedir. Okuma başarısı düşük olan öğrenciler, ekonomik durgunluk dönemlerinde beklentilerini daha fazla düşürmektedir. Daha yüksek akademik başarı gösteren öğrenciler ekonomik koşullardan daha az etkilenmektedir.

4. Kırsal ve küçük yerleşim bölgelerindeki öğrenciler, ekonomik krizlerden daha fazla etkilenmektedir. Büyük şehirlerdeki öğrenciler, ekonomik büyüme oranlarındaki değişime kırsal bölgelerdeki öğrenciler kadar duyarlı değildir. Kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler, ekonomik kriz dönemlerinde eğitim beklentilerini daha belirgin şekilde azaltmaktadır.

5. Ekonomik büyüme düştüğünde öğrencilerin eğitimle ilgili davranışları da olumsuz yönde değişmektedir. Ev ödevi yapma süresi azalmakta, akademik ders dışı etkinliklere katılım düşmekte ve okula geç kalma oranı artmaktadır. Öğrencilerin akademik çabaları, ekonomik belirsizlik dönemlerinde gözle görülür şekilde azalmaktadır.

6. Öğrenciler, ekonomik durgunluk dönemlerinde eğitimden elde edecekleri getirileri daha düşük görmektedir. Öğrenciler, eğitimlerine devam etmenin sağlayacağı iş fırsatlarını ve gelir beklentilerini daha düşük tahmin etmektedir. Ekonomik krizler, öğrencilerin yükseköğrenime yatırım yapma motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, ekonomik koşulların öğrencilerin eğitim beklentileri ve eğitimle ilgili davranışları üzerindeki etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Öğrenciler, ekonomik belirsizlik dönemlerinde eğitim yatırımlarının gelecekteki getirilerini daha düşük görerek eğitim beklentilerini düşürmektedir.

Özellikle düşük akademik başarıya sahip öğrenciler ve kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler, ekonomik dalgalanmalardan daha fazla etkilenmektedir. Bu bulgular, eğitim politikalarının, sadece okul içi faktörlere değil, makroekonomik değişimlerin öğrenci beklentileri üzerindeki etkilerine de duyarlı olması gerektiğini göstermektedir. Eğitim sistemleri, ekonomik kriz dönemlerinde öğrencilerin eğitim beklentilerini sürdürebilmeleri için daha esnek ve destekleyici politikalar geliştirmelidir. Öğrencilerin eğitim beklentilerini artırmak ve uzun vadeli akademik hedeflerini koruyabilmelerini sağlamak için özellikle düşük geliri ve akademik başarısı düşük öğrencilere yönelik rehberlik programları ve burs fırsatlarının artırılması önerilmektedir.

4

ÖĞRETMENLERİN İLİŞKİ KURMA BECERİLERİ VE ÖĞRENCİ BAŞARISI

TEACHER RELATIONSHIP SKILLS AND STUDENT LEARNING

Öğretmenlerin ilişki kurma becerileri, öğrencilerin akademik ve psikososyal gelişimlerini etkileyen kritik faktörlerden biridir. Eğitim araştırmaları, öğretmenlerin sınıf içindeki ilişki kurma kapasitesinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırdığını, sınıf ortamını pozitif yönde etkilediğini ve öğrenme süreçlerinde önemli gelişmeler sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, öğretmenin öğrencilerle ve öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkilerini şekillendirme yeteneğinin doğrudan eğitim çıktılarını nasıl etkilediğinin sistematik olarak incelenmesi, eğitim politikaları açısından büyük önem taşımaktadır. Norveç'te gerçekleştirilen ve geniş ölçekli öğrenci verilerini içeren bu araştırma, öğretmen-öğrenci ilişkilerini ölçmek için öğrenci algılarına dayalı yeni bir ölçek geliştirmekte ve öğretmen ilişki becerilerinin zaman içindeki istikrarını test etmektedir.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı, öğretmenlerin sınıf içinde pozitif ilişkiler kurma yeteneklerinin öğrencilerin akademik başarılarına (okuma-yazma ve matematik) ve sosyal-duygusal gelişimlerine olan etkisini incelemek, bu ilişki becerilerinin öğretmenler arasındaki farklılığını ortaya koymak ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinin eğitim çıktılarındaki rolünü analiz etmektir.

YÖNTEM

• Araştırma Tasarımı:

Bu çalışma boylamsal bir desene sahiptir ve Norveç'te gerçekleştirilen "İki Öğretmen Projesi"nin (*Two Teachers Project*) verilerini kullanmıştır. Araştırma kapsamında veriler dört farklı zamanda (1. sınıfın başında, 1. sınıf sonunda, 2. sınıf sonunda ve 3. sınıf sonunda) toplanmıştır. Bu boylamsal yaklaşım sayesinde öğretmen ilişki becerilerinin zamansal istikrarı ve etkileri detaylıca analiz edilmiştir.

• Örneklem:

Araştırma örneklemini Norveç'in güney bölgesindeki 150 okuldan rastgele seçilen 300 sınıfta öğrenim gören 5830 birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Okullar, sınıflara öğrenci atamalarını rastgele olarak yapmakta, bu durum da araştırmanın geçerliliğini güçlendirmektedir.

• Veri Toplama Araçları:

Araştırmada öğrencilerin matematik ve okuryazarlık becerileri, okuma motivasyonları (okuma ilgisi ve okuma öz kavramı) ölçülmüş, öğretmenlerin ilişki becerileri ise öğrenci görüşleri alınarak

oluşturulmuştur. Öğrencilerin değerlendirmeleri, "Classroom Assessment Scoring System" (CLASS) ve "Social Integration Classroom Climate" ölçeklerinden uyarlanan sorularla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ailevi ve sosyodemografik verileri de Norveç İstatistik Kurumu kayıtlarından elde edilmiştir.

- **Veri Analizi:**

Çalışmada okullar içinde rastgele atamaya dayanarak sabit etkili regresyon analizleri kullanılmış, öğretmenlerin ilişki becerilerinin öğrencilerin akademik ve sosyal-duygusal çıktıları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Öğrenci değerlendirmelerinden doğabilecek ön yargıları kontrol etmek için "leave-out-mean" yaklaşımı ve kontrol fonksiyon analizi uygulanmıştır.

TEMEL BULGULAR

1. Öğretmenlerin ilişki becerileri, öğrenci başarısını doğrudan etkilemektedir.

Öğretmenin ilişki becerilerinde 1 standart sapmalı bir artışta, matematik başarısı %4,6 ve okuryazarlık başarısı %2,7 artmaktadır.

2. Öğretmenlerin ilişki becerileri, öğrencilerin okuma ilgisi ve öz yeterlik algısını artırmaktadır. Öğrencilerin okuma ilgisi %4,9, okuma öz yeterlik algıları %3,4 artmıştır. Bu etkiler, özellikle düşük sosyoekonomik geçmişe sahip öğrencilerde daha belirgin gözlemlenmiştir.

3. Etkiler cinsiyete ve sosyoekonomik duruma göre değişiklik göstermektedir.

Erkek öğrenciler, öğretmen ilişki becerilerinden kız öğrencilere kıyasla daha fazla fayda sağlamıştır. Düşük sosyoekonomik geçmişe sahip öğrenciler, yüksek sosyoekonomik geçmişe sahip

olanlara göre daha fazla gelişim göstermiştir. Ancak, bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildir, yani belirli bir grup için kesin bir avantajdan söz etmek mümkün değildir.

4. Öğretmen ilişki becerileri zaman içinde istikrarlıdır.

Aynı öğretmenin sınıfta oluşturduğu ilişki kalitesi birinci sınıftan üçüncü sınıfa kadar büyük ölçüde değişmeden kalmıştır. Bu durum, öğretmenlerin ilişki kurma tarzlarının yıllar içinde tutarlı olduğunu ve bireysel bir öğretmen özelliği olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, öğretmenlerin öğrenciyle ve sınıf içindeki diğer öğrencilerle kurduğu ilişki becerilerinin, akademik ve sosyal gelişimde kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Öğrencilerle güçlü, destekleyici ve pozitif ilişkiler kuran öğretmenlerin, yalnızca akademik başarıyı değil, öğrencilerin motivasyonlarını ve öğrenme süreçlerine yönelik tutumlarını da olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin ilişki becerilerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik politikaların eğitim sistemine entegrasyonunun önemini vurgulamaktadır. Öğretmen değerlendirme sistemlerinde yalnızca akademik performansa değil, öğrenci ilişkileri ve sınıf yönetimi gibi faktörlere de ağırlık verilmelidir.

TOPLUM

ARAŞTIRMALARI

Journal of Child and Family Studies

Journal of Child and Family Studies, çocuklar, ergenler ve ailelerin davranışsal sağlığı ve refahını ele alan uluslararası, akademik değerlendirmeye tabi bir dergidir. Disiplinler arası ve ekolojik bir yaklaşımı benimseyerek birey, aile ve toplum bağlamlarının çocuk ve gençlerin refahı üzerindeki etkilerini inceler. Dergi, özgün uygulamalı ve çeviri araştırmaların yanı sıra sistematik ve kapsamlı derlemeler, ampirik araştırmalara dayalı kısa raporlar yayımlamaktadır. Farklı veri kaynakları ve coğrafi bölgelerden gelen çeşitli metodolojilere sahip çalışmaları kabul eden dergi, çocuk ve aile çalışmalarına geniş bir perspektiften katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1

ERGEN BABALARIN DENEYİMLERİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA

ADOLESCENT FATHER'S EXPERIENCES: A QUALITATIVE STUDY

Babalık kavramı, içinde yaşanılan topluma göre rolleri belirlenen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilmiş bu araştırmanın konusunu da ergen babalar oluşturmakta ve bu konu derinlemesine incelenmektedir. “Ergen Babalık” kavramı, ergenlik döneminde babalık rolü üstlenen kişiler için kullanılan bir kavram olmakla birlikte, bu çalışmada yaşları 20-25 yaş aralığı içerisinde belirlenen bir örnekleme oluşturmuştur. Ergen babaların, babalık deneyimlerini ve duygularını konu edinen bu çalışma, ebeveynliğin getirdiği rol ve sorumlulukların yanı sıra ergen babaların kimlik gelişimleri, kişisel gelişimleri gibi hususları da ele almıştır. Türkiye’ye ait verileri kapsayan bu çalışma Türkiye’de ergen babaların rol algılarını inceleyen ilk araştırma olmasıyla özgün bir nitelik taşımaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, ergenlik döneminde baba olan kişilerin, babalık rollerini, deneyimlerini, duygularını ele almak ve erken ebeveynliğe yönelik görüşlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, “Ergenlik döneminde baba olan bireyler, ergen yıllarında ve erken yetişkinlik dönemlerinde hangi deneyimleri yaşarlar?” araştırma sorusu üzerinde durulmuştur.

Literatürde sınırlı ve Türkiye’de ise hiç üzerinde durulmamış olan bu konu hakkında bütünsel bir yaklaşım sunmak ve literatüre katkıda bulunmak, araştırmanın amaçlarından bir diğeri olarak ele alınabilir.

YÖNTEM

• Metodoloji:

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş, fenomenolojik tasarım kullanılmıştır. Bu doğrultuda, 16 soruluk anket formu ve yarı yapılandırılmış soru formu oluşturulmuştur. Hazırlanan soruların konuları; babalık duyguları, bebek bakımı, ergen bireyin babalık rolleri ve sorumlulukları, ergen bireyin devam eden kimlik gelişimi gibi başlıkları içermektedir. Bu sorular, farklı alanların uzmanları tarafından değerlendirmeye alınmış ve bu değerlendirmenin sonucunda kesinleştirilmiştir. Pilot çalışmanın da gerçekleştirilmiş olması yönteme dair unsurları gözden geçirmeyi sağlamıştır. Nitel veriler, çevrim içi görüşmeler ile toplanmış, mülakatlar Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde yaşayan kişiler ile gerçekleştirilmiştir.

- **Veri Toplama:**

Çalışmada, yaş aralıkları 20 ile 25 yaşları arasında olan 11 baba ile görüşme yapılmıştır. Örneklem seçiminde homojen vaka örnekleme ve kartopu-zincirleme örnekleme yöntemleri tercih edilmiştir. Türkiye'nin altı farklı şehrinde yaşayan katılımcıların ergenlik yaş sınırları içerisinde baba olmaları, ana dillerinin Türkçe olması ve Türkiye'de doğup yaşıyor olmaları kriterlerini taşımaları gözetilmiştir. Veri toplama sürecinde anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcılara onam formu verilmiş, mülakat sürecini onaylayan gönüllüler ile araştırma süreci devam etmiştir.

- **Veri Analizi:**

Bu araştırmanın veri analizi için Max Qualitative Data Analysis (MAXQDA) Analytics Pro2022 isimli nitel analiz programı tercih edilmiştir. Nitel kodlama süreci sonunda 45 kod oluşturulmuş; tümevarımsal kodlama metodolojisi kullanılmıştır. Tümevarımsal kodlama ile temalar aşamalı olarak oluşturulmuş ve 5 ana tema belirlenmiştir.

TEMEL BULGULAR

Ergen babaların çocuklarının bakımıyla ilgili deneyimlerinin araştırıldığı bu çalışmada, nitel veri analizi sonucunda beş ana tema belirlenmiştir: Baba olmanın duyguları ve deneyimleri, sosyal desteğe olan ihtiyacın artması, ergen baba olmanın neden olduğu yaşam tarzı değişiklikleri, ergen baba olmanın olumlu ve olumsuz etkileri, erken evlenmeyi ve baba olmayı düşünenler için öneriler.

1. Baba Olmanın Duyguları ve Deneyimleri

Çalışmaya katılan görüşmecilerin duygu ve deneyimleri ele alındığında, olumlu ve olumsuz durumlar birlikte tespit edilmiştir. Baba olmanın getirdiği mutluluk ve heyecan gibi olumlu duyguların yanında, bir çocuğun sorumluluğunu almanın getirdiği endişe de görülmektedir. Ekonomik kaygıları yoğun olan ergen babalarda deneyimsizlik ve yetersizlik hissini de yoğun olduğu ifade edilmektedir. Bebek bakımı konusunda yaşanan tüm endişelere rağmen babaların bakım süreçlerine katılım konusunda istekli oldukları da gözlemlenmiştir. Çalışmanın bulgularının, geleneksel babalık rollerine zıt bir durumu yansıttığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, babaların ilgili konularda eğitim ve destek süreçlerine katılımının sağlanması gerektiği öneri olarak sunulmuştur.

2. Sosyal Desteğe Olan İhtiyacın Artması

Babaların yaşadığı en önemli sorunlardan biri de maddi sıkıntılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergen babalar için maddi sıkıntılar, aile desteğine olan ihtiyacı arttıran bir durum olarak gözlemlenmiştir. Bu anlamda sosyal desteğe olan ihtiyaç ciddi bir şekilde görülmekte, bu durum ekonomik anlamda bağımsız bir ebeveyn olmayı ve çekirdek aile kurmayı zorlaştıran bir etken olarak değerlendirilmektedir. Finansal ve çocuk bakımı yardımlarının geniş aile tarafından sağlandığı görülmüş ve sosyal desteğin önemi bu hususta vurgulanmıştır.

Bez ve kıyafet değiştirme, banyo yaptırma gibi çocuk bakımı konularında bilgisiz ve deneyimsiz olan katılımcılar bu durumu geniş aile desteği almakla aştıklarını ifade etmişlerdir. Bu anlamda, genç yaşta babaların destek konusundaki ihtiyaçları ve ihtiyaçlara ulaşımındaki eksiklikleri tespit edilmiştir.

3. Ergen Baba Olmanın Neden Olduğu Yaşam Tarzı Değişiklikleri

Baba olmanın kattığı sorumluluk ve olgunluk hâli çalışmanın bulgularından biri olmuştur. Genç yaşta baba olan kişilerin, ebeveyn olduktan sonra hayatlarında yaşadıkları değişimler vurgulanmıştır. Babalık kimliğini kazanma sürecinde dışarı ile olan ilişkinin kesilmesi veya azalması, eve olan bağlılığın ise artması gibi durumlar görülmektedir. Kendi ihtiyaçlarını geri plana atıp çocuğun ihtiyaçlarını öncelikli tutmak da yine babaların yaşam şeklindeki bir değişiklik olarak aktarılmaktadır.

4. Ergen Baba Olmanın Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Bu çalışma sonucunda, katılımcıların ergen baba olmanın olumsuz yanlarından çok olumlu yanlarını vurguladıkları görülmüştür. Olumsuz etkiler, kişinin eğitiminin aksaması veya bitmesi, iş ve maddi süreçlerdeki zorluklar şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların birçoğunun ilkökul mezunu olması da bu sonucu destekleyen bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte olumlu taraflar ise sorumluluk duygusunun güçlenmesi ile ifade edilmiştir. Genç yaşta yaşanan tüm zorlu süreçlerin kişiyi olgunlaştırdığı ve kişinin sorumluluk duygusunu pekiştirdiği görülmektedir. Ayrıca tüm bu sorumlulukların kötü alışkanlıklardan uzak durmayı da kolaylaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Erken Evlenmeyi ve Baba Olmayı Düşünenler İçin Öneriler

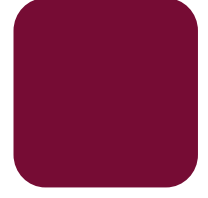
Çalışmanın bulgularına göre, katılımcıların baba olma konusunda daha ileri yaşları tavsiye ettikleri görülmektedir. Babalığın daha çok olumlu yanlarından bahseden katılımcılar, baba olmanın getirdiği sorumluluklar sebebiyle daha olgun yaşlarda baba olmanın önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu anlamda katılımcılar her ne kadar babalığın olumlu taraflarına daha çok vurgu yapsalar da babalık süreci için daha planlı olmanın önemine de değinmişlerdir.

SONUÇ

Bu çalışma, ergen babaların deneyimleri ve babalıkla ilgili duygu ve düşüncelerini ele almış, sonuç olarak da babaların duygusal, sosyal, finansal destek ihtiyaçlarına vurgu yapmıştır. Türk toplumundaki babalık algısını ve ebeveynlik şekillerini yansıtan bu çalışma, ergen babaların aile desteğine duyduğu ihtiyacın hem önemli olması hem de birey üzerinde baskı oluşturması yönüyle değerlendirmiştir. Aile desteği, kişiye destek sağlamakla birlikte ebeveyn rollerini kısıtlama ve engelleme gibi durumlara da yol açabilmektedir. Bu anlamda devlet destekli yolların geliştirilmesi gerektiği de öneri olarak sunulmuştur. Böylece babaların rol ve sorumluluklarını bağımsız bir şekilde alabilecekleri ifade edilmiştir. Bununla birlikte erken yaşta baba olan kişilerin babalık rollerine uyumunu destekleyen müdahale çalışmaları, profesyonel ve sosyal destek ağları da önemli görülmüştür.

Journal of Marriage and Family

Journal of Marriage and Family (JMF), aile, evlilik ve yakın ilişkiler üzerine güncel ve kapsamlı, kuramsal ve ampirik araştırmaları yayımlayan saygın bir akademik dergidir. Alanında öncü olan JMF, aile çalışmalarının disiplinler arası doğasını yansıtarak, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve antropoloji gibi farklı bilim dallarından araştırmacıların çalışmalarını bir araya getirir. JMF, aile yapılarının, evlilik dinamiklerinin ve bireyler arası ilişkilerin değişen toplumsal bağlamlarda nasıl şekillendiğini ele alır. Dergide yayımlanan makaleler, teorik perspektifleri zenginleştirirken, araştırma bulgularını sosyal politika yapımcılar ve uygulayıcılar için anlamlı önerilere dönüştürme potansiyeli taşır. Coğrafi veya kültürel bir sınırla kendini kısıtlamayan JMF, küresel ölçekte aile yaşamını ve ilişkileri etkileyen meseleleri inceler. Dergi, aile çalışmaları alanında güçlü bir akademik zemin oluşturarak, ailelerin toplumsal değişimler karşısındaki dönüşümünü anlamaya yönelik önemli katkılar sağlar. Her sayı, farklı metodolojik yaklaşımlar ve geniş bir konu yelpazesi sunarak okuyuculara aile ve evlilik çalışmalarını çok yönlü bir perspektifle inceleme fırsatı tanır. JMF, akademisyenlerden politika yapımcılara kadar geniş bir kitleye hitap eden kapsamlı ve derinlemesine içerikleriyle, aile çalışmalarının gelişimine öncülük eden bir referans kaynağıdır.

2

EVLİLİK MEMNUNİYETİNİN ARTMASI VE AZALMASININ BİLİŞSEL İŞLEV ÜZERİNDEKİ ASİMETRİK ETKİLERİ

*THE ASYMMETRIC EFFECTS OF IMPROVING AND DECLINING MARITAL
SATISFACTION ON COGNITIVE FUNCTION*

Bireylerin bilişsel işlevlerini (düşünme, muhakeme, dil ve karar verme vb. süreçler) etkileyen sosyal faktörler bulunmaktadır. Literatürde, evlilik memnuniyetinin bilişsel işlevi desteklediği bilinmektedir. Bu çalışmada da evliliğin bilişsel işlev üzerindeki etkisi ele alınmış, evlilik memnuniyetinin artması ve azalması durumunda ne gibi etkilerin ortaya çıktığı araştırılmıştır.

AMAÇ

Evlilik ve bilişsel işlev üzerine yapılan önceki çalışmalarda genel itibarıyla bu iki durumun simetrik etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmanın amacı ise, asimetric etkileri ele alarak evlilik ve bilişsel işlev arasındaki ilişkiyi incelemek olmuştur. Evlilik memnuniyetinin artması ve azalmasının bilişsel işlev üzerinde farklı şekillerde etkisinin olacağı fikrinden yola çıkarak asimetric etkiyi incelemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Metodoloji:

Bu çalışmada, evlilik memnuniyeti ile bilişsel işlev arasındaki boylamsal ilişkiyi anlamak için standart sabit etkiler modeli uygulanmıştır. Ayrıca araştırmada asimetric sabit etkiler modelleri kullanılmış ve evlilik memnuniyetindeki değişimler, pozitif (artış) ve negatif (azalış) bileşenlere ayrılarak ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bilişsel rezerv, kaynaklara erişim ve partnerliğin yaşa bağlı değişkenliği gibi faktörleri dikkate alarak, orta yaşlı ve yaşlı yetişkinler için ayrı analizler yapılmıştır. Son olarak, evlilik memnuniyetinin bilişsel işlev üzerindeki asimetric etkilerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla cinsiyete göre katmanlandırılmış analizler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama:

Bu araştırmada, 2006-2018 yılları arasında yürütülen Güney Kore Boylamsal Yaşlanma Çalışması'ndan (KLoSA) elde edilen yedi dalga verileri kullanılmıştır. Çalışma, 7407 katılımcı ve 36.807 gözlemden oluşmaktadır. KLoSA, 45 yaş ve üzeri bireylerin sosyoekonomik durumu, ruh sağlığı ve fiziksel sağlığı gibi çeşitli alanlarda bilgi toplamak amacıyla iki yılda bir yapılan ulusal düzeyde temsili bir anket çalışmasıdır. Örneklem, Kore İstatistikleri

Nüfus ve Konut Sayımına (*Population and Housing Census of Korea Statistics*) dayandırılmış ve konut türü (apartman veya normal konut) ile coğrafi konum (kentsel veya kırsal alan) dikkate alınarak çok aşamalı tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan veriler anonimleştirilmiş olup, tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır.

Veri Analizi:

Bu çalışmada, evlilik memnuniyeti ile bilişsel işlev arasındaki ilişkiyi analiz etmek için öncelikle, geleneksel Birleştirilmiş En Küçük Kareler (OLS) modelleri uygulanmıştır. Ancak, OLS modelleri bireyler arasındaki gözlemlenemeyen farklılıklardan (örneğin, kişilik, genetik faktörler veya evlilik geçmişi) kaynaklanan ön yargılara duyarlı olabilir. Bu sorunu gidermek için sabit etkiler modelleri kullanılmıştır. Sabit etkiler modelleri, bireylere özgü ve zamana bağlı olmayan faktörleri kontrol ederek daha güvenilir tahminler sunar. Ancak, standart sabit etkiler modelleri evlilik memnuniyetindeki artış ve azalışın etkilerini simetrik olarak ele alır. Bu nedenle, çalışmada asimetrik sabit etkiler modelleri de kullanılarak evlilik memnuniyetinin pozitif ve negatif değişimlerinin ayrı ayrı incelenmesi sağlanmıştır.

TEMEL BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları, evlilik memnuniyetindeki değişimlerin bilişsel işlev üzerindeki etkilerinin simetrik olmadığını göstermektedir. Standart sabit etkiler modelleri, evlilik memnuniyetinin artış ve azalışının bilişsel işlev üzerindeki etkilerinin eşit olduğunu varsayarken, asimetrik sabit etkiler modelleri, evlilik memnuniyetindeki düşüşün bilişsel işlev üzerinde daha güçlü olumsuz etkiye sahip

olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, evlilik memnuniyetindeki azalmanın, bilişsel gerilemeyi hızlandırabileceğini göstermektedir.

1. Yaş gruplarına göre evlilik memnuniyeti ve bilişsel işlev arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Orta yaşlı katılımcıların bilişsel işlev seviyeleri yaşlı yetişkinlere kıyasla daha yüksek çıkmıştır. Orta yaşlı kişilerde bu oran %27,73 iken, yaşlı kişilerde %25,61 olmuştur. Aynı şekilde evlilik memnuniyeti de orta yaşlı katılımcılarda daha yüksek çıkmıştır. Orta yaşlı katılımcıların evlilik memnuniyet oranları %72,46 iken, yaşlı katılımcıların oranları %70,67 şeklindedir. Ayrıca, yaşlı yetişkinlerde evlilik memnuniyetinin azalmasının, orta yaşlı yetişkinlere kıyasla bilişsel işlev üzerinde daha olumsuz bir etkisi olduğu bulunmuştur.

2. Evlilik memnuniyetinde sabitlik ve dalgalanmalar bir arada gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada, 2006 ve 2018 sürelerini kapsayan dalgalanmalar incelendiğinde, yıllara göre evlilik memnuniyetinin sabit kaldığı %25-35 gibi bir oran ile görülmektedir. Bununla birlikte evlilik memnuniyetinin arttığı ve azaldığı yıllar değişiklik göstermektedir. Evlilik memnuniyetindeki artış %29,47 ile %35,68 arasında bir oran ile değişirken, evlilik memnuniyetindeki azalma %28,46 ile %44,70 arasında bir oran ile değişiklik göstermiştir.

3. Evlilik doyumunda azalmanın bilişsel işlevde azalma ile ilişkili olduğu, evlilik doyumunda artışın ise bilişsel işlevde artış ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın bulguları, evlilik memnuniyetindeki değişimler ile bilişsel işlev arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu iki durumun birbiri üzerindeki etkinin asimetrik olduğu görülmüştür. Buna göre, azalan evlilik

doyumunun bilişsel işlev üzerindeki etkisi, artan evlilik doyumunun bilişsel işlev üzerindeki etkisinden daha güçlüdür.

4. Erkeklerde ve kadınlarda evlilik memnuniyetinin azalmasının, evlilik memnuniyetinin artmasından daha belirgin bir şekilde bilişsel işlev üzerinde etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın sonucuna göre, evlilik memnuniyeti ve bilişsel işlev arasındaki asimetric etkilerin cinsiyet faktörüyle anlamlı bir ilişkisi olmamıştır. Hem kadınlar hem de erkekler için evlilik memnuniyetindeki azalışın, artışa kıyasla bilişsel işlev üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

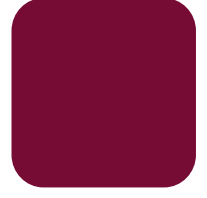
SONUÇ

Bu çalışma, Güney Kore'deki orta yaşlı ve yaşlı yetişkinler üzerinde gerçekleştirilen uzun vadeli bir araştırmaya dayanarak, evlilik memnuniyetinin bilişsel işlev üzerindeki etkilerini incelemektedir. Literatürdeki önceki çalışmalardan farklı olarak, simetrik etki varsayımının ötesine geçerek asimetric sabit etki modellerini kullanan ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır. Bulgular, özellikle yaşlı yetişkinlerde evlilik memnuniyetindeki değişimlerin bilişsel işlev üzerinde asimetric etkiler yarattığını göstermiştir. Çalışma, evlilik memnuniyetinin bilişsel işlev üzerindeki etkilerinin yaşa göre farklılık gösterdiğini, ancak cinsiyet temelinde anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymaktadır. Yaşlı yetişkinlerde evlilik memnuniyetindeki düşüş, bilişsel gerileme üzerinde daha güçlü bir olumsuz etkiye sahipken, orta yaşlı bireylerde evlilik memnuniyetindeki artışın bilişsel işlevi koruyucu veya

geliştirici bir rol oynayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, evliliğin bireylerin bilişsel sağlığı üzerindeki etkisini anlamak açısından önemli bir perspektif sunmaktadır.

New Media & Society

New Media & Society, yeni medyanın gelişimiyle ortaya çıkan toplumsal, kültürel, politik ve bireysel etkileri ele alan, uluslararası ve disiplinler arası bir akademik dergidir. Medya ve toplumsal değişim arasındaki ilişkiyi küresel ve yerel boyutlarıyla incelerken, teorik ve ampirik araştırmalara dayalı eleştirel tartışmalara yer verir. Dergi; dijitalleşme, sanal etkileşim, internet kültürü, tüketim ve vatandaşlık, topluluk ve kimlik oluşumu, medya düzenlemeleri gibi konuları kapsar. İletişim, medya ve kültürel çalışmalar başta olmak üzere sosyoloji, antropoloji, coğrafya, ekonomi, siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerden gelen akademik çalışmalara da yer vermektedir. *New Media & Society*, medya ve bilgi değişiminin toplumsal dinamiklerini anlamaya yönelik disiplinler arası bir platform sunarak hem çağdaş hem de tarihsel perspektiflerden medya dönüşümünün etkilerini, belirleyicilerini ve engellerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

3 EBEVEYNLERİN ÇOCUKLARIN İNTERNET KULLANIMINA İLİŞKİN KISITLAYICI YOL GÖSTERİCİLİĞİ: NEYE VE KİME GÖRE ETKİLİ?

PARENTAL RESTRICTIVE MEDIATION OF CHILDREN'S INTERNET USE: EFFECTIVE FOR WHAT AND FOR WHOM?

Dijital araçların çocuklar için çevrim içi fırsatları ve riskleri bir arada sunması, ebeveynlerin dijital araçlar üzerindeki kontrolünü daha önemli kılmaktadır. Çalışmada, ebeveynlerin bu rolü gözetilerek "kısıtlayıcı yol göstericilik" kavramı üzerinde durulmuştur. Kısıtlayıcı yol göstericilik kavramı, çocuğun izleme süresini sınırlamak veya yasaklamak anlamında açıklanmıştır. Bu çalışmada, ebeveyn yol göstericiliği konusu ele alınmış, bu kavram ebeveyn ve çocukların medya hakkındaki iletişim biçimlerini açıklamak amacıyla incelenmiştir. Yol göstericilik türlerinden de kısıtlayıcı yol göstericilik üzerinde durulmuş; kısıtlayıcı yol göstericilik üç etki etrafında incelemeye alınmıştır: çevrim içi geçirilen zaman, olumsuz içerik veya risklere maruz kalma, bağımlılık oluşturan internet kullanımı.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, kısıtlayıcı yol göstericiliği etkileyen faktörleri incelemek, kısıtlayıcı yol göstericiliğin çocukların internet kullanımlarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmak, kısıtlayıcı yol göstericiliği kimler üzerinde daha etkili olduğunu anlamak şeklinde ifade edilmektedir.

Bununla birlikte kısıtlayıcı yol göstericiliğin, çevrim içi geçirilen zamanı azaltmada, çevrim içi riskleri düşürmede, bağımlılık eğilimlerini önlemede de etkileri incelenmiştir. Bu üç etki üzerinden kısıtlayıcı yol göstericiliğin internet kullanımı üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada hipotezlerle test edilen araştırma sorusu şu şekildedir: "Kısıtlayıcı yol göstericiliğin etkileri çocuğun yaşı, cinsiyeti ve öz kontrol düzeyi tarafından düzenleniyor mu?"

YÖNTEM

Metodoloji:

Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımına yönelik kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyleri, demografik faktörler ve psikososyal değişkenlerle birlikte incelenmiştir.

Kısıtlayıcı yol göstericilik, ebeveynlerin çocuklarının çevrim içi etkinliklerini ne ölçüde kısıtladıklarını değerlendirmek amacıyla 9 maddelik 5'li likert ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Bu maddeler; zaman sınırlamaları getirme, belirli içeriklere erişimi engelleme, kişisel

düşünceye ilham değişime yön

bilgilerin paylaşımını önleme, üyelik oluşturmayı sınırlandırma, çevrim içi alışverişi ve oyunları yasaklama gibi uygulamaları kapsamaktadır. Ayrıca, çevrim içi sohbetin engellenmesi, bilgisayar oturum açma sistemlerinin kullanımı ve filtreleme yazılımlarının yüklenmesi gibi teknikler de değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, düşük öz-kontrol düzeyi, Grasmick ve arkadaşlarının (1993) geliştirdiği ölçek temel alınarak hem ebeveynler hem de çocuklar tarafından ayrı ayrı ölçülmüştür. Ebeveynlerin internetin olumsuz etkilerine dair algıları ve internet becerileri, sırasıyla 5 ve 10 maddelik ölçeklerle belirlenmiştir. Çocukların internette geçirdiği süre hafta içi ve hafta sonu olmak üzere dakika cinsinden ölçülürken, çevrim içi risklere maruz kalma durumu son bir ay içindeki deneyimlerine göre ikili (var/yok) formatta değerlendirilmiştir. İnternet bağımlılığı ise Young'un (1999) geliştirdiği 8 maddelik ölçekle ölçülmüştür.

Veri Toplama:

Araştırmada, 10-15 yaş arasındaki çocuklar konum, cinsiyet ve sınıf düzeyine göre kota örnekleme yöntemiyle seçilmiş, ebeveynleri de ankete katılmışlardır. Ebeveynlerin soruları; kısıtlayıcı yol göstericilik teknikleri, internetin olumsuz etkisine ilişkin algı, çocuğun öz kontrolüne ilişkin algı, internet becerileri konularından oluşmuştur. Çocuklara yönelik anket soruları ise; çevrim içi zaman, riskli davranışlar, bağımlılık derecesinde kullanım, öz kontrol ve demografik değişkenlerden oluşmuştur. Anketler, yalnızca eğitimli bir görüşmeci eşliğinde, ebeveynlere ve çocuklara birbirinden bağımsız şekilde uygulanmıştır. Toplamda 600 ebeveyn-çocuk çifti ankete katılmış olup, katılımcı ebeveynlerin büyük çoğunluğunu (566 kişi) anneler oluşturmuştur.

Ebeveyn cinsiyetinin aracılık stratejileri üzerindeki etkisini, cinsiyet değişkeninin sonuçları etkilemesini önlemek amacıyla, analizlerde yalnızca anne ve çocuklarına ait veriler kullanılmıştır.

Veri Analizi:

Çalışmada, ebeveynlerin kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyini etkileyen faktörler ve bu yol göstericiliğin çocukların internet kullanımına etkisi regresyon analizleri ile incelenmiştir. Çocuğun yaş, cinsiyet ve öz kontrol düzeyinin bu etkiler üzerinde düzenleyici bir etkisi olup olmadığı da araştırılmıştır. Bu çalışmada, kısıtlayıcı yol göstericiliğin eşitli faktörlerle ilişkisini incelemek amacıyla bir dizi hipotez test edilmiştir; hipotezler şu şekildedir:

H1: Çocuğun yaşı, kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyiyle negatif ilişkili olacaktır.

H2: Ebeveynlerin çocukları üzerindeki internetin olumsuz etkisine ilişkin algıları, kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyiyle olumlu yönde ilişkili olacaktır.

H3: Ebeveynlerin çocuklarının düşük öz kontrol algısı, kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyiyle pozitif ilişkili olacaktır.

H4: Ebeveynlerin internet becerileri kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyiyle pozitif ilişkili olacaktır.

H5: Kısıtlayıcı yol göstericilik, çocukların çevrim içi geçirdikleri zaman miktarıyla olumsuz ilişkili olacaktır.

H6: Kısıtlayıcı yol göstericilik, çocukların çevrim içi risklere maruz kalmasıyla olumsuz ilişkili olacaktır.

H7: Kısıtlayıcı yol göstericilik, çocukların bağımlılık yapıcı internet kullanımına olumsuz yönde etki edecektir.

TEMEL BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları, ebeveynlerin internetin olumsuz etkilerine ve çocuklarının düşük öz kontrolüne dair algılarının yanı sıra çocuğun yaşının, kısıtlayıcı yol göstericiliğin önemli belirleyicileri olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kısıtlayıcı yol göstericiliğin çevrim içi geçirilen zamanı ve risklere maruziyeti azaltmada etkili olduğu, bu etkinin, özellikle düşük öz düzenlemeye sahip çocuklarda daha belirgin olduğu tespit edilmiştir.

1. Çocuğun yaşı ile kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyi arasında negatif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Çalışma bulguları, çocuğun yaşının artmasıyla ebeveynlerin kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyinin azaldığını göstermektedir. Daha küçük yaştaki çocuklar için ebeveynler, internet kullanımını sınırlandırmaya yönelik çeşitli stratejileri daha sık kullanmaktadır. Ancak, çocuğun cinsiyeti ile ebeveynlerin kısıtlayıcı yol göstericilik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

2. Ebeveynlerin internetin olumsuz etkisine ilişkin algıları ile kısıtlayıcı yol göstericiliğin arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerin internetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine dair algıları arttıkça, çocuklarının çevrim içi aktivitelerini kontrol etme eğilimleri de artmaktadır. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarını olası risklerden koruma amacıyla çeşitli kısıtlayıcı stratejileri daha sık uyguladıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, ebeveynlerin internetin zararlarına dair endişeleri, onların çocuklarının dijital ortamda geçirdiği zamanı ve erişebileceği içerikleri sınırlama yönündeki tutumlarını şekillendirmektedir.

3. Ebeveynlerin çocuklarının düşük öz kontrolüne ilişkin algıları ile kısıtlayıcı yol göstericiliği arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerin, çocuklarının düşük öz kontrolüne sahip olduğunu düşündüklerinde kısıtlayıcı yol göstericiliği daha sık kullandıkları gözlemlenmiştir. Diğer bir deyişle, ebeveynler çocuklarının öz denetim becerilerini ne kadar düşük değerlendirirse, internet kullanımını sınırlandırmaya yönelik stratejileri o kadar yoğun şekilde uygulamaktadırlar.

4. Ebeveyn internet becerileri ile kısıtlayıcı yol göstericilik sıklığı arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerin internet becerileri arttıkça, çocuklarının çevrim içi faaliyetlerini kısıtlama eğilimlerinin de arttığı görülmüştür. Dijital dünyaya daha aşina olan ebeveynler, çocuklarının internet kullanımını daha sık denetleyip düzenleyerek kısıtlayıcı stratejileri daha fazla uygulamaktadırlar.

Ayrıca, ebeveyn yol göstericiliği, çocukların hem hafta içi hem de hafta sonu çevrim içi geçirdiği süreyle negatif ilişki göstermiştir. Yani, kısıtlayıcı yol göstericiliği uygulanması, çocukların internette geçirdiği zamanın azalmasıyla bağlantılı değerlendirilmiştir.

5. Kısıtlayıcı yol göstericilik ile çocukların çevrim içi risklere maruz kalması arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ebeveynler kısıtlayıcı stratejileri ne kadar sık uygularsa, çocukların çevrim içi riskler ile karşılaşma olasılıkları o kadar azalmaktadır. Bu bulgu, ebeveyn müdahalelerinin, çevrim içi ortamda çocukları koruma konusunda etkili olabileceğini göstermektedir. Ancak, kısıtlamaların çocukların internet bağımlılığı eğilimlerini azaltmada belirgin bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

6. Ebeveynlerin kısıtlayıcı yol göstericiliği ile çocukların hafta içi çevrim içi geçirilen zaman ve çevrim içi risklere maruz kalmaları arasındaki ilişkinin, çocukların öz kontrol düzeyine bağlı olarak değiştiği görülmüştür.

Analizler, düşük öz kontrol seviyesine sahip çocuklarda, ebeveynlerin kısıtlayıcı yol göstericiliğinin çevrim içi geçirilen zamanı azaltmada daha etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, çevrim içi risklere maruz kalma üzerindeki koruyucu etki de yalnızca düşük öz kontrole sahip çocuklar için anlamlı bulunmuştur. Buna karşın, yüksek öz kontrole sahip çocuklarda, ebeveyn müdahalesinden bağımsız olarak çevrim içi risklere maruz kalma düzeyi düşük kalmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada; yaş, cinsiyet, öz kontrol gibi faktörlerin kısıtlayıcı yol göstericilik ve çocukların internet kullanımı arasındaki ilişkisi üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Çalışma, ebeveynlik yaklaşımlarının, çocukların öz düzenleme becerilerini destekleyen etkileşimlere yönelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, ebeveynlerin etkili arabuluculuk stratejileri uygulayabilmesi için yeterli internet becerilerine sahip olmalarının gerekliliği ortaya konmuştur. Genel olarak, bu çalışma, kısıtlayıcı ebeveyn arabuluculuğunun öngörücüleri, düzenleyicileri ve etkileri hakkında kapsamlı bir anlayış geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

European Societies

European Societies, *European Sociological Association*'ın (ESA) öncü dergisi olup, Avrupa'da veya Avrupa hakkında yapılan sosyolojik araştırmalara odaklanmaktadır. MIT Press tarafından yayımlanan dergide, gönderilen makaleler, tarafsızlığı sağlamak için yazar ve hakemlerin kimliklerinin gizli tutulduğu titiz bir değerlendirme sürecinden geçer. Bir sosyoloji dergisi olmasının yanı sıra *European Societies*, Avrupa toplumlarının karşılaştığı sosyoekonomik ve sosyopolitik zorluklara da yer vermektedir. Avrupa sosyal yaşamının ve sosyokültürel yapısının tüm yönlerini kapsayan araştırmalara yer veren dergi, tüm sosyolojik yöntemlere ve teorik yaklaşımlara açıktır. Bunun yanı sıra, Avrupa dışındaki toplumlarla yapılan karşılaştırmalı çalışmalara da yer vererek küresel sosyolojik tartışmalara katkı sunmaktadır. Sosyoloji disiplinine dayansa da, *European Societies*, sosyolojik bilgiyi önemli ölçüde ilerleten veya sosyolojik teorileri diğer disiplinlerin perspektifleriyle bütünleştiren çalışmaları da kapsamaktadır. Bu doğrultuda, disiplinler arası yaklaşımları teşvik eden dergi, Avrupa toplumlarına dair özgün ve yenilikçi araştırmalara ev sahipliği yapmaktadır.

4

HIZLANDIRILMIŞ BİR GEÇİŞİN SOSYODEMOGRAFİK ANALİZİ: İSPANYA'DA YALNIZ YAŞAMIN YÜKSELİŞİ

*SOCIODEMOGRAPHIC ANALYSIS OF AN ACCELERATED
TRANSITION: THE RISE OF SOLO LIVING IN SPAIN*

Tek kişilik hanelerin artışı son yılların en önemli sosyodemografik değişikliği olarak değerlendirilmektedir. İspanya özelinde yalnız yaşama konusunu inceleyen bu çalışma, tek kişilik haneleri yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi faktörleriyle birlikte incelemiştir. Bu çalışma, İspanya'da tek başına yaşayan bireylerin artışı ve bu değişimin demografik özelliklerini analiz etmektedir. Ulusal Hanehalkı Anketi'nden (National Household Survey) gelen en son mevcut verilerden hareketle yalnız yaşama oranlarındaki değişim ele alınmıştır. 1991'de nüfusun %4,1'i tek başına yaşarken, 2018'de bu oran %10'un üzerine çıkmış ve tek kişilik hanelerin toplam nüfus içindeki payı %13,3'ten %25,5'e yükselmiştir. Bu çalışma, yalnız yaşama eğilimindeki nesiller arası değişimi anlamak için demografik yapıyı ve sosyal değişim faktörlerini kesitsel analiz ve yarı kohort analizini birleştirerek incelemektedir.

AMAÇ

Bu çalışma, İspanya'da yalnız yaşayan bireylerin demografik yapısını ve nesiller arası değişim süreçlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, yalnız yaşayan bireylerin sosyodemografik değişim eğilimlerini ortaya koyarak yalnız yaşama olasılığını etkileyen faktörleri değerlendirmektedir. Ayrıca, tek kişilik hanelerin özellikleri ve evrimi üzerinden, yalnız yaşamanın İspanya'daki önemini, doğasını ve sosyal sonuçlarını anlamaya yönelik önemli bir perspektif sunmaktadır.

YÖNTEM

Metodoloji:

Bu çalışmada, yalnız yaşayan bireylerin genel oranları ve cinsiyet, yaş, nesil gibi temel demografik değişkenlere göre dağılımı hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra, medeni durum ve eğitim düzeyi gibi sosyodemografik değişkenler de analizlere dâhil edilmiştir. Medeni durum, İkinci Demografik Geçiş kapsamında, bireylerin yaşam düzenlemelerinin çeşitlenmesini ve farklı hane tipleri arasındaki geçişleri anlamak açısından önemli bir değişken olarak ele alınmıştır. Eğitim düzeyi ise, sosyoekonomik değişim sürecinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Veri toplama:

Bu çalışmada kullanılan veriler, İspanyol Ulusal İstatistik Enstitüsü (*Spanish National Institute of Statistics*) tarafından sağlanan 1991, 2001 ve 2011 yıllarına ait nüfus sayımı mikro veri örneklerinden elde edilmiştir. Bu çalışmada kullanılan veriler, 18 yaş üstü bireyleri kapsamaktadır. Verilerin analizi sırasında tanımlayıcı analizler ve çok değişkenli lojistik regresyon analizleri kullanılmıştır.

Veri analizi:

Veri analizi sürecinde, medeni durum ve eğitim düzeyi kategorileri belirli standartlara uyum sağlamak amacıyla yeniden gruplandırılmıştır. Medeni durum analizinde, ayrılmış ve boşanmış kategorileri birleştirilirken, eğitim düzeyi için iki ana grup oluşturulmuştur: ilköğretim veya daha düşük ve ortaöğretim veya daha yüksek. Bu gruplama, nüfus sayımı verilerindeki değişken kodlamalarının tutarsızlıklarını en aza indirmek için Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (*International Standard Classification of Education - ISCED*) ile uyumlu hâle getirilmiştir. Nesil analizlerinde yaş aralığı 30-74 ile sınırlandırılmış, bununla birlikte 70-74 yaş üst sınır olarak belirlenmiştir. Çok değişkenli lojistik regresyon analizinde, her bağımsız değişken için bir referans kategorisi belirlenmiş ve analizlere çalışma durumu (emekli statüsü) da eklenmiştir.

TEMEL BULGULAR

1. Yaşa göre yalnız yaşama durumu yıllara göre farklılık göstermektedir.

1991'den 2011'e kadar İspanya'da tek kişilik hanelerin oranı, özellikle 40 yaş altındaki genç yetişkinler ve 80 yaş ve üzerindeki yaşlı bireylerde belirgin bir artış göstermiştir. Örneğin, 1991 yılında 30-34 yaş grubundakilerin yalnız yaşama oranı

%3 iken, 2011'de bu oran %10'a yükselmiş ve üç katına çıkmıştır. Yaşlı bireyler arasında ise en büyük artış 1991-2001 yılları arasında gerçekleşmiş, 2011'e kadar bu oran sabit kalmıştır. Genel olarak, en yaşlı yaş grupları hariç tutulduğunda, yalnız yaşama eğilimi erkekler ve kadınlar arasında önemli bir farklılık göstermemektedir.

2. Genç yetişkinlerde yalnız yaşama oranı yıllara göre artış göstermiştir.

1991 yılında tek kişilik hanelerin yarısından fazlası (%55,38) 65 yaş ve üzeridekilerden oluşurken, bu oran 2011'de %46,58'e düşmüştür. Buna karşılık, 25-39 yaş arasındaki genç yetişkinlerde yalnız yaşama oranı önemli ölçüde artmış, 1991'de %13,36 olan oran 2011'de %23,76'ya yükselerek yaklaşık %78'lik bir artış göstermiştir. Bu değişim, tek başına yaşamanın artık yalnızca yaşlı nüfusa özgü bir durum olmaktan çıktığını göstermektedir.

3. Yalnız yaşama oranları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Cinsiyet açısından bakıldığında, 1991 yılında 65 yaş ve üzerindeki tek başına yaşayan bireylerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır (%80) ve bu durum cinsiyet oranının 0,24 olmasına yol açmıştır. Ancak, 2011'e gelindiğinde bu oran 0,34'e yükselmiş, yani yaşlı erkeklerin tek başına yaşama oranı görece artmıştır. Öte yandan, aynı yıl aralıklarında genç yetişkinler arasında yalnız yaşama eğiliminin erkeklerde daha yaygın olduğu görülmüştür.

4. Yakın nesillerde ve erkeklerde yalnız yaşama oranları artmıştır.

Nesiller arası karşılaştırmalara bakıldığında, belirli bir yaşta yalnız yaşayan bireylerin oranının her yeni nesilde arttığı görülmüştür. Bu artışın özellikle erkeklerde daha belirgin olduğu ifade

edilmiştir. Örneğin, 40-44 yaş grubunda yalnız yaşayan erkeklerin oranı 1947-51 doğumlu nesilde %3'ün biraz üzerindeyken, 1967-71 doğumlularda %10'un üzerine çıkmıştır. Kadınlarda ise bu değişimin daha sınırlı olduğu görülmüş; aynı yaş grubunda yalnız yaşayan kadınların oranı %2,5'ten %5'e yükselmiştir.

5. Medeni duruma göre yalnız yaşama oranları değişiklik göstermektedir.

İspanya'da tek başına yaşama eğiliminin yaşa bağlı olarak değiştiği görülmüş; yalnız yaşama eğiliminin 60-64 yaşa kadar erkekler arasında yaygınken, 65 yaş ve üzerinde kadınlar arasında daha belirgin hâle geldiği ifade edilmiştir. Bu durum, kadınların daha uzun yaşam süresi nedeniyle dul kalma olasılıklarının yüksek olmasına ve boşanma/ayrılık sonrası erkeklerin yalnız yaşama durumlarının artmasına bağlanmaktadır. Ayrıca, tek kişilik hanehalklarının medeni durum dağılımı zamanla değişmiş, 1991'de baskın olan dul bireyler yerini 2011'de bekârlara bırakmıştır. Boşanmış/ayrılmış bireylerde tek kişilik hanelerin oranı ise 1991-2011 arasında üç katına çıkmıştır. Bu durum, evlilik ve ailenin toplumsal önemindeki değişimini ve bireysel yaşam tercihlerini yansıtmaktadır.

6. Eğitim seviyelerine göre yalnız yaşama durumu farklılık göstermektedir.

Çalışmanın bulgularına göre, eğitim düzeyi arttıkça tek başına yaşama olasılığı da artmaktadır. 1977-81 doğumlu erkekler arasında düşük eğitim düzeyi önceki nesle kıyasla yarıya inerken, kadınlarda bu oran %30'dan %15'e düşmüştür. Bu değişim, özellikle 1950'lerden sonra doğan nesillerde belirgindir. Yüksek eğitilmiş bireyler, düşük eğitilmiş bireylere göre daha fazla yalnız yaşama eğilimindedir ve bu etki kadınlarda daha yoğun tespit edilmiştir. 1991'de yüksek eğitilmiş kadınlar

daha az yalnız yaşarken, 2001'den itibaren bu eğilim tersine dönmüş ve tek başına yaşama olasılıkları artmıştır. Üniversite mezunu kadınların, erkeklere kıyasla daha fazla yalnız yaşama eğiliminde olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Son yıllarda İspanya'da yalnız yaşama eğilimi belirgin bir şekilde artmış ve erkekler arasında bu olasılık 1991'e kıyasla neredeyse iki katına çıkmıştır. Kadınlar arasında artış gözlenirse de bu oran erkeklere kıyasla daha düşük kalmıştır. Dul kalma, yalnız yaşamayı etkileyen önemli faktörlerden biri olurken, boşanma ve ayrılık erkekler için daha belirleyici bir unsur olmuştur. Eğitim düzeyi de bu süreci etkileyen faktörlerden biri olup, özellikle kadınlarda yüksek eğitim düzeyi yalnız yaşama olasılığını daha fazla artırmaktadır. Genel olarak, demografik yapıdaki değişimler ve toplumsal tutumların dönüşümü, İspanya'da yalnız yaşama eğiliminin sürekliliğini desteklemektedir. Özellikle genç nüfus arasında yalnız yaşama eğiliminin ekonomik dalgalanmalardan bağımsız olarak devam etmesi, bireysel konut bağımsızlığının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal normlarla da ilişkili olduğunu göstermiştir.

enstitü
sosyal

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Enstitü Sosyal tarafından hazırlanmıştır.